

POPOTNIK.

List za šolo in dom.

Izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca, ter velja za celo leto 3 gl., za pol leta 1 gl. 60 kr. — Posamezne številke dobivajo se po 15 kr. — Na anonimne dopise se ne ozira. — Rokopisi in na oceno poslane knjige se ne vračajo. — Spisi in dopisi naj se blagovolijo pošiljati (frankirani) vredništvu; naročnine, oznanila in reklamacije pa opravištvu: Reiserstrasse 8 v Mariboru. — Za oznanila plačuje se od navadne vrste, če se enkrat natisne 15 kr.

Vsebina. Samozavest, njej razvoj in njena važnost v človeškem življenju. — Kako se pri mladini vzbuja milosrčnost do živali. — Drobtinice. — Logika. — Listek. — Dopisi. — Razne stvari. — Spremembe. — Natečaji.

Samozavest, njen razvoj in njena važnost v človeškem življenju.

Ko je grški modrijan Pittakus izrekel geslo: „Poznaj samega sebe!“ se je ta izrek takratnim paganskim modrijanom dopadel v tolikej meri, da so hoteč, ga vsem ljudem priporočiti, govorili o njem, da je iz neba padel. Dali so ga vsled tega tudi nad vratmi Apollinovega tempelja v Delfah napisati. In grški modrijani so imeli prav, da so tako ravnali; kajti jako važno je, da človek pozna sam sebe, da pozna svoje dobre in slabe strani, ter se trudi biti vedno boljši in popolnejši. To je sicer jako težavno, a vendar mogoče, kakor nam mnogo-številni zgodovinski in drugi primeri pričajo. Da bi naš trud v tej zadevi ne bil brezvspešen, pogledjmo način, po katerem se sam človek, ali naš „jaz“ razvija, kako se polagoma razširja, iz katerih znakov obstoji in katerim premembam je podvržen. Kako se razvija naš „jaz“?

Ako zasledujemo s pozornim očesom razvoj človeka, prepričamo se, na kak dolgočasen in dolgo trajen način se njegov duh in telo razvija in izobražuje. Začenjaje uvrščevati ali lokalizovati počutke, spoznava dete svoje telo. Če tudi priznavamo, da vse s pravim načinom občno občuti, smatra dete ipak svoje telo za nekaj unanjega, za nekaj tujega.

To je vzrok, da objavlja svoje težnje in želje ne rabi besedice „jaz“, marveč govori v tretji osebi, rekaje n. pr.: Karol hoče, Marica si želi i. t. d. Obračaje polagoma svojo pozornost k občutkom in predstavam, otrok slutí, da njegovo telo ni tuja tvarina, marveč predmet, v katerem se dotično duševno stanje izobraža. Dete spoznava in dobiva prepričanje, da občutki in predstave, ki se mu v duši rodé, so njegova lastnina, zato uže ne govori več v tretji osebi, marveč rabi besedo „jaz“. Po tem si tudi razjasnimo, zakaj otrok za vse povprašuje, zakaj drobi, tolče, lomi in odpira reči, zakaj povprašuje, kdo je ta ali oni človek, kako se imenuje, kaj misli in čuti. Kaj pa je ono samo, kaj misli in čuti, to že itak vé, toraj o sebi ne povprašuje.

Rečena zavest se polagoma razširja, prehajaje na tvarinsko in duševno imetje človeka; da, včasih se ona razteza celo k stvarcem, v katerih si zgolj do-

mišljnemo, da po pravici k nam spadajo. Na tej stopinji, govori Kapras in drugi psihologi, trudi se človek svoje telo še povišati, da bi se nad ostale povzdignil, in ga pred nezgodo branil. Visoki podpetki, prostrana in našemljena obleka, visoke kučme, klobuki, čake s pernatimi kittkami, razni navezki in znakovki, kakor meči, žezla, redi in krone, kakor tudi imetje so pripomočki, s katerimi se telo in s tem tudi oseba ali jaz povzvišuje. V čarodejstvu je bilo k prospehu neizogibno potrebno, da je čarodejnik imel od občarovanega človeka n. pr. kak las, kapljico krvi, obleko itd. S krvjo se je zapisoval človek prijatelju in vragu. Ponižajoč in pomanjšujoč svoje telo, ponižujemo sebe. Vzemimo v tem obziru v primer priklanjanje, poklekovanje, poljubljanje rok itd. Sedaj si lahko razjasnimo, zakaj so naši predniki dajali svojim mrličem v grob njihovo orožje, dragotine in druge reči: takisto si lahko pojasnimo pravljico, da lakomnež se ne more ločiti od svojih zakladov; da mati, ki je v nedeljo umrla, hodi nazaj dojit svoje dete; po tem razumimo tudi šege in običaje, zakaj se postavi umrlim vladarjem krona na rakev, zakaj nosijo ljudje redove znamenitih oseb pred njih krsto, zakaj častimo ostanke svetnikov, zakaj rabijo vojaki, zadruge ali društva zastave itd. S temi stvarmi se je znilo v dotični „jaz“ več oseb, ki se smatrajo za članove iste osebnosti.

Dokler človek priklada vse svoje težnje zgolj stvarjem, katere ugajajo njegovim smislom, ne premore nikdar oceniti v resnici nadpozemeljskih stvari in njegov duh se nikdar ne povzdigne čez tvarino, v katero so pogreznjeni njegovi smisli. Tega dokaz so ljudje, ki teže le za mamonom, le po časnem dobičku, ne poznavši višjih blagrov, kateri ne čutijo s trpečimi, ker ne poznajo bede svojih sobratov. Kolikanj nād, s katerimi si tolaži revež svoje sree, koliko teženj ostane tukaj neizpolnjenih in zopet koliko žalupolnih dob okuša človek zgolj iz tega razloga, da je samozavest mnogih ljudi napolnjena s predsodki in krivimi nazori o pravem stanju stvari! O tem bi se dale napisati obširne knjige.

Kar povzdiguje naš „jaz“, vzbuja v nas mile občutke, kar ga pa potlačuje, napolnuje z grenkobo in tugo srce človeka. Našo zavest stiskajo mnogokrat različni upadki. Kakor hitro pa smo se jih obranili, olajšalo se je nam in naš „jaz“ se zopet dvigne. Poglejmo v tej okoliščini le grešnika, ki se je izpovedal. Opazujmo obtoženca, katerega je sodba za nedolžnega proglasila itd.

Polagoma spoznava človek, da so tudi mnogi drugi ljudje pridobili svoj „jaz“ iz istih predstav, kakor on, in prišteva se k dotičnim ljudem, uporabljuje besedo „mi“.

Na rečeni način dobiva človek zavest, da je ud neke rodbine, občine, naroda, države, cerkve itd. Osoda dotičnih društev mu ni več malomarna; njih bolečina je njegova bolečina, njihova slava njegova slava. Tako si pojasnujemo hanačko poslovico: „Mi smo mi!“ in česko: „Jaz sem Čeh in kdo je več!“ Dokaz tega je še naše potovanje v Prago, naš shod na posvečenem Velegradu in drugi naši shodi in izleti. Samozavest dvignila je človeka do zavesti društvene skupnosti, koje delovanje je močnejše nego delovanje zgolj jedinega „jaz“. Osebe, katere k svojim prištevamo, povišujejo našo samozavest. Kako srečen je oče v sredi svoje rodbine! Kako se ponaša samozavest učiteljeva v družbi pridnih otrok! Z ljubimi osebami zgubi človek sam sebe. Od tod si pojasnimo žalost, ako-li umre otrokom oče ali mati, ako zgubé stariši otroka, ako nam

umre dober prijatelj itd. „S povišanjem lastne samozvesti“, govori Slavik, „povišuje se tudi društvena samozavest in oseba društvena pridobi vasi veljavo.

Narod postaja slaven sè svojimi slavnimi moži in ženami. Kaj je doprinesel narod, doprinesli so njegovi udje in imejje naroda je imetje vseh, njegova osoda je osoda vseh. Zato se pa tudi le tak narod od drugih pripoznava, kateri kot narod živi in kot narod deluje. Zato se stavijo spomeniki, muzeji, gledišča, cerkve, javne stavbe itd., ki so imetje vseh, kajti vsak je k njim pripomagal.“ Nasprotno tudi propad in nasreča naroda, malomarnost in nezavednost njegovih členov ne prispeva k njegovi slavi. Od tod si pojasnujemo, zakaj nas mnogi ljudje ne spoštujejo, zakaj se nam posmehujejo, zakaj temeljitemu znanju našega jezika ne priznavajo one važnosti, katero zaslužuje.

Važna stvar v tej zadevi je, da vsak posameznik pozna temeljito svoj narod, da mu je zgodovina naroda, iz katerega je pošel, priljubljena knjiga, da mu zemlja, na katerej njegov narod prebiva, ni tujina. In ko bi ne bilo renegatov in malomarnežev, bi se spoznala tudi potreba skrbeti za izobražbo naših hčerij, da bi bili enkrat zmožni na dostojni način korakati po svoji poti življenja. „Veliko zlo“, rekel mi je pred nedavnim neki domoljub, je, da naše žene do male izjeme ne znajo zgodovine naroda, iz čegar so pošle.“

Kako vpljiva zgodovina na družbinsko samozavednost, dokažemo z vzgledi.

Ako prebiramo zgodovino našega naroda in se vrstijo pred našem duševnem očesu naši junaki, kateri so žrtvovali življenje in premoženje svoje, le da bi povečali svojo domovino, ter jo storili blaženo in srečno: se tudi prečudni občutki vzbujajo v naši duši, sileči nas, da bi tudi mi sè svojim darom prišli v pomoč narodu, čegar členi da smo. Imenovani občutki so še močnejši in vnemajo našo dušo na nenavaden način, ako obiščemo mesta, ki so bila glavno pozorišče naših narodnih dogodivščin. Nikdar ne pozabim ganotja, ki ga je na-me učinila Praga, ko sem prvokrat ogledoval te spomenike slavnega mesta Libušinega. Ta posvečeni Višegrad, ponosen Hradčín, starodavno poslopje mestnega sověta, častita Tinska cerkev, veličastno narodno gledišče, Karlov most in še drugi spomeniki razglašajo vsakemu tako glasno slavo českega imena, da kdor jih le nekoliko razumi, naj tudi ni sin českega naroda, ne ostane hladán, marveč razgreje se v njem čuti ljubezni k narodu, ki ima tako slavno minulost. Nič manje me ni ganil posvečeni Velegrad, ko sem prvič zagledal mesto, kjer je stal, propadel in zopet ponosno dvignil se spomenik naše slave, našega imena, naših dogodivščin.

(Konec sledi.)

Kako se pri mladini vzbuja milosrčnost do živali.

Spisal Jože Zupanek, nadučitelj v Grižah.

Vesten učitelj ima dokaj priložnosti gojiti pri izročeni mu mladini milosrčnost ne le do koristnih ampak sploh do živali. Najbolje mu služi v to naravosloven pouk in berilo, na kojih podlagi more vzbujati v učencih ljubezen

do živali sploh. Živo jim lahko pred oči postavi, da ravno tako, kakor človeku povzročuje telesno pomanjkanje, telesno poškodovanje in sploh bolezen neugodne občutke in bol, ravno tako občuti tudi žival v enakih razmerah bolečine, da si tudi ni zmožna nam to tako naznaniti, kakor človek, ki zna govoriti. Človek sme sicer žival priganjati k delu, za katero ima dosti moči, a ne sme je preoblagati, neusmiljeno nabijati in pretepati. Tudi žival čuti bolečine, katere ji zadaje trinog v svoji brezsrčnosti. Kdor ima živali rad, komur se smili uboga živina, temu se smili tudi človek; ta ne preganja in ne zaničuje svojega bližnjega. Kdor pa z živaljo grdo ravna, temu otrpne srce tudi proti ljudem.

Kateri otroškej pomoti nam je najbolj v okom priti? Običajno so otroci domačim živalim največ nagajivi. Pse in mačke dražijo in mučijo s tem, da jih za kratek čas in brez vzroka šapajo, kamnajo, preganjajo, itd.

Pastirji trpinčijo pasočo se živino na mnogovrsten način. Hudobni otroci pobijajo koristnim pticam jajca, razdirajo gnjezda ali pobirajo mladiče. Nekateri brezsrčneži celo uboge ptičice slepijo, češ, da sirotke potem lepše prepevajo. Lovijo tudi ptiče v mreže, na zadrge itd.

Pogostoma mučijo se živali, katere so le na videz škodljive; otrokom in tudi odraslim ljudem se sploh gnjusne živali nič ne smilijo. Takim sirotam gre prištevati: netopirje, krastače, žabe, kuščarje, močerade, razne žuželke itd.

Krivi so temu prepogostoma slabi izgledi, koje ima deca na odraslih. — Odrasli ljudje le prevečkrat občutljiva otroška srca pohujšajo. Surovi hlapci preganjajo in nabijajo konje; teleta in svinje po več ur daleč trdo zvezane prevažajo. Kolikokrat mora domača žival stradati, v blatu ležati, zmrzovati! Svarimo nam izročeno mladino, da takih surovežev ne posnemajo. Človek ima pravico, njemu koristne ali škodljive živali pobijati, pa ne mučiti. Tudi žival, katera nam provzroči kakorkolišne škode, naj se hitro in brez muke usmrti. — Sicer je zoper vzgojna načela, prevečkrat eno in isto reč prepovedati, češ, da se pri takem ravnanju otroci le opozorujejo na nedostojnosti zapopadene v prepovedi: vendar bi v tem slučaju priporočal, kolikor je le mogoče povdarjati, kako se ne sme z živalimi ravnati! Razobesil sem v svojem razredu tablico, tako da mimogrede vsaki učenec prečita sledeča pravila:

„Pravičnemu se tudi živina usmili!“

§ 1. Bog ti je dal živali v veselje in v korist. Hvali ga zaradi njegove modrosti in dobrote ter prizadevaj si, tem dalje izpoznavati korist razne živine.

§ 2. Brez silne potrebe ne preganjaj živali; tudi žival čuti bolečine, katere ji zadaje brezsrčen človek.

§ 3. Dovoljeno je, nekatere živali zaradi škode ali koristi ubijati. Vendar se naj to hitro, brez muke izvrši.

§ 4. Dajaj domačej živini obilne in dobre hrane! Domače živali so človeku posebne koristi, dajajo mu najboljše, najzdatnejši živež in tvarino za obleko kakor za stotere druge reči. Ne imej več živine, nego je dobro rediti in oskrbeti moreš.

§ 5. Bodi živini milostljiv in dober gospodar! Živina se ne sme preoblagati, neusmiljeno nabijati ter pretepati. Kdor z živino grdo ravna, temu otrpne srce tudi do svojega bližnjega.

§ 6. Ako ti je treba zival kaznovati, nikoli tega ne stori, kadar si jezen; premisli, živina nima pameti.

§ 7. Prepovedano je, koristnim pticam pobijati jajca, razdirati gnjezda ali pobirati mladiče; prepovedano je, imeti oslepljene vabnike ter ptiče loviti v mreže, na limanice, na zadrge itd.

§ 8. Strezi skrbno obolelej živini! Sploh je pomniti, da je čistota in snaga pol življenja ter najboljši pomoček, da dobimo dobiček od svoje živine.

§ 9. Ako vidiš, da brezsrčni ljudje živali mučijo, zabrani takemu početju, kolikor ti je mogoče.

§ 10. Zapomni si za vselej:

„Kdor ima živali rad, temu se smili tudi človek!“

Priporočal bi, da se za vsaki višji razred enaka pravila v domačem jeziku sestavljajo in večkrat z otroci pogovoré. Tudi v tej zadevi velja pregovor:

„Kako se mlado drevesce nagne, tako bo raslo staro drevo!“

Drobtinice

za zgodovino slov. šolstva.

Matej Slekovce.

(Dalje)

Veržej. Prvi po imenu znani učitelj v Veržaju je Jurij Erlich l. 1729. Varaški zapisnik ga imenuje „Schulmaister in Wernsee“.

L. 1788. je bil Ignac Rudolf učitelj v Veržaju. Dne 13. aprila t. l. je prosil tržane, da bi mu dali nov pod v hišo napraviti.

L. 1795. se imenuje v zapisniku Janez Keržner učitelj. Prišel je v Veržej od sv. Lovrenea na Dravskem polju, kjer je bil učitelj od 1789—1792. V varaškem računu od l. 1797. se bere, da je dobival iz varaške kase 26 glđ. letne plače.

L. 1802. prišel je v Veržej za učitelja Janez Arbeiter, Ptujčan, ki je umrl ondi 24. junija 1828.

L. 1811. je imel 23 otrok v šoli. Že za čas njegove bolezni je prišel 26. oktobra 1827. iz Ljutomera tje Václav Čížek za provizoričnega učitelja, ki je 26. novembra 1828 postal definitiven. Rojen pri sv. Ilju v Sl. goricah je služil od okt. 1818 do nov. 1819 pri sv. Lenartu v Slov. goricah, potem do 13. sept. 1824 v Apačah. Novembra t. l. prišel je v Ljutomer, kjer je služboval do 26. okt. 1827, ko so ga v Veržej premeščili.¹⁾

Iz Veržeja njo, dragi čitatelj, kreniva mimo sv. Križa,²⁾ kjer je l. 1811, učiteljeval Tirolec, Frane Schweiger že tretje leto in je 53 otrok šolo obiskovalo, — prek Murskega polja in Ščavniške doline k Mali nedelji. Cerkev

¹⁾ Arhiv v Veržaju in v Ljutomero.

²⁾ Vse naslednje stvari so posnete iz zapisnikov deloma Sekovskega, deloma Lavantinskega knezoškofljstva.

je bila l. 1521. zidana, konecem šestnajstega ali v začetku sedemnajstega stoletja pa je dobila stalnega dušnega pastirja. Je-li 'ondi bil takrat tudi že učitelj namješčen, ni znano; pač pa se nahaja v zapisniku od l. 1741. ime učitelja pri Mali nedelji z dostavkom, da je Franc Čep, učitelj, bil l. 1720. pri sv. Lenartu v Slov. gor. rojen in da je ondi že drugo leto služboval. O priliki škofovega obiskovanja l. 1811. dne 29. junija učiteljeval je na tamošnji šoli že peto leto 45 letni Anton Frankl, rojen pri sv. Benediktu v Slov. gor. Učencev je imel 45. Njegov naslednik je bil Jakob Najžar.

Po lepi in rodovitni dolini, katero Ščavnica napaja, razteza se fara sv. Jurija. Ona je zelo stara, kajti že l. 1528 je imela lastnega župnika, Filipa Lipolda, kateremu sta v dušnem pastirstvu pomagala dva kaplana. Pa za šolo Jurjevčani svoje dni niso bili posebno vneti. Zapisnik od l. 1741. pravi namreč, da je ondi za organista služil že 23. leto domači rojak, Janez Vrabl, ki bi bil rad otroke podučeval, ko bi nje stariši le hoteli v šolo pošiljati. Še tudi l. 1811. je obiskovanje šole bilo zelo slabo. Takratni učitelj, Mihael Bizjak, Ptujčan, 63 let star, ki je od l. 1798. ondi služboval, pritožil se je 30. junija 1811 knezoškofu, da pride po letu komaj 12 otrok, v zimi pa k večemu po 30 otrok v šolo, kar je za tako obširno faro vendar-le premalo.

Pri Kapeli, kjer so samostalno župnijo ustanovili l. 1768., imeli so sicer že l. 1803. izprašanega učitelja, Ivana Trstenjaka, rojenega v Šaloveih dne 22. decembra 1777, a ker ni bilo nikjer za podučevanje sposobne sobe dobiti, opravljal je do l. 1812. le službo orglarja in cerkovnika. Takrat pa so postavili učilnico in v njej je J. Trstenjak podučeval do febr. 1821. Njegov naslednik je bil Andrej Šef, sin svetinjskega učitelja, Janeza Šefa, rojen pri Svetinjah 12. nov. 1795. Umrl je 27. aprila 1871.

V sv. Petru pri Radgoni prišel je l. 1777. za učitelja Simon Fras, Mariborčan. Učiteljeval je ondi blizo 30 let. L. 1806. začel ga je pri podučevanju otrok, katerih je navadno okoli 70 obiskovalo, nadomestovati njegov sin, Franc Ks. Fras, ki je omenjenega leta skušnjo za učitelja bil z dobrim vspehom dovršil. Učiteljeval je ondi še l. 1811.

Preden se obrnemo na levo v prekrasne, z žlahtno trto obsajene kraje, stopimo še ob Muri v Apače, kajti tudi tukaj še žive deloma Slovenci, opravljajoči službo graničarjev ob nemški meji. O tamošnji šoli nam sicer ni mnogo znanega, le toliko vemo, da je l. 1739. ondi učiteljeval Jožef Ferdinand Sutor. Bil je sin učitelja pri sv. Vidu blizu Ptuja, Franca Antona Sutor-ja, katerega je 20. julija 1719 Turniški hlapec v Lančji vesi tako nesrečno ustrelil, da je še tisti večer v Turniščah umrl.¹⁾

Visoko na vinorodnem griču straži slovensko mejo Marija Snežna, kot mogočna kraljica na vse strani s ponosom oziraje se. L. 1789. dobila je v osebi Matije Purgaj-a prvega samostalnega dušnega pastirja, ki je ovčice pasel celih 15 let. Umrl je od vseh obžalovan 20. maja 1805. Njegov naslednik Križmanič Anton sprejel je l. 1809. Negovčana, Antona Rošker-ja za učitelja, ki je l. 1811. podučeval 52 otrok. Čez 10 let učiteljeval je ondi že Anton Stübler, Apačan, ki je 68 let star umrl 27. febr. 1854.

¹⁾ Mrtvarška knjiga fare sv. Vida.

Pri bližnji sv. Ani še l. 1811. ni bilo šole; službo orglarja in cerkovnika opravljal je Andrej Fast, 67 let star, ki pa za učitelja ni bil izprašan. Pač pa najdemo l. 1811. pri sv. Jakobu v Slov. gor. izvrstno učiteljsko moč, Mihala Cinauerja. Bil je sin jareninskega učitelja, Jakoba Cinauerja in že od l. 1788. pri sv. Jakobu nameščen. Ko je sekovski knezoškof dne 9. julija 1811 prišel tje zakramenta sv. birme delit, našel je v tamošnji šoli 124 otrok, ki so brezizjemno vsi izvrstno odgovarjali. Kmalo na to je učitelj Mihal Cinauer dobil častni naslov izglednega učitelja.

Den poprej, 8. julija 1811 bil je vladika pri sv. Juriju v Slov. gor., kjer je 131 oseb birmal. Ondi je učiteljeval že četrto leto Janez Gröslinger, ki je bil takrat 23 let star. Šolo je obiskovalo po 74 otrok. Tudi v Jarenini, kjer je postaranemu in že onemoglemu Jakobu Cinauerju podučevati pomagal Radgončan, Kajetan Hofgartner, ki je poznej k sv. Ani prišel, je l. 1811. bila šola dobro obiskovana; dotični zapisnik od dne 10. julija t. l. navaja 114 učencev. Blizo toliko, — namreč 101 bilo jih je tudi pri sv. Ilju, kjer je od l. 1800. učiteljeval Čeh, Tomaž Regholec. Za učitelja izprašan je bil leta 1793. Prvih šest let je bil učiteljski pomočnik v Cmureku, potem pa je postal učitelj pri sv. Ilju. Čez petnajst let se je preselil v Ormož, a tamošnje razmere mu niso ugajale, zato je l. 1817. odšel k sv. Antonu v Slov. gor., kjer je 54 let star umrl 21. julija 1825.¹⁾ Tomažu Regholec je pri sv. Ilju l. 1825. sledil Franc Nepel, rojen v Ljučanah 10. avg. 1787.

Tudi v Svičini je l. 1811. učiteljeval Čehoslovčan, namreč Franc Kada, ki je bil 1806. tje prišel, a imel je primeroma malo učencev, — komaj 30—40. K sv. Juriju na Pesnici pa so l. 1806. dobili za učitelja trdega Nemca, v Strassgangu rojenega Janeza Rauscherja, ki je o priliki škofovega obiskovanja l. 1811. imel 50 učencev.

Pri Gornji sv. Jungerti je omenjenega leta podučeval 17 otrok 30 let stari Vaelav Knežavnek, s Českega doma, pri Spodnji sv. Jungerti pa že 3. leto Jožef Hofgartner, iz Riegersburga, ki je kot učitelj pri Gornji sv. Jungerti umrl 69 let star 4. okt. 1853.

Dne 13. julija 1811 je sekovski knezoškof, grof Waldstein birmal pri sv. Marjeti na Pesnici 70 oseb. Ondi je našel zelo slabo učilnico in učitelj Ignac Krumplich, rojen l. 1782. pri sv. Lovrencu v Puščavi, ki je o novem letu 1805 bil tje prišel in 48 otrok podučeval, se je vedno bal, da se bo nekega dne vsa podrtija na-nj in otroke zrušila.

Pri sv. Roprtu v Slov. gor. je l. 1763. začel službovati Franc Plumaier, roj. 1723 blizo Fürstenfelda, pa le malo učencev je šolo obiskovalo; l. 1771. bili so 4, l. 1773. pa 5. Nič bolje ni bilo za njegovega naslednika, Ignaca Breznika; zapisnik od l. 1783. našteva le 16 učencev. V devetnajstem stoletju so se neugodne razmere, ki so razvoj šole zadrževale, toliko zboljšale, da je l. 1811. šola pri sv. Roprtu brojila že 46 učencev.

K sv. Lenartu prišel je l. 1759. za učitelja domačin Jožef Sekol, ki je še l. 1811. vkljub visoki starosti svojo službo opravljal. Pomagal mu je pri podučevanju otrok, katerih je 74 šolo obiskovalo, Anton Stübler, ki je postal poznej učitelj pri Mariji Snežni. (Dalje sledi.)

¹⁾ Dekanijski arhiv v Ljutomeru; svoje dni je bila ondaj dekanija.

Logika.

Spisal Dr. Josip Križan,

kr. gimnazijski profesor v Varaždinu.

(Dalje.)

2. Na dokaznih razlogih moramo paziti:

a) Ali so dokazni razlogi istiniti, ker samo takrat smo prepričani, da nam oni tudi istino dokazujejo; istiniti so pa, ako so ali očiti, ali ako je njihova istina uže posrednje dokazana, ali se lahko dokaže. Sicer more se tudi iz laži izvesti istina, ali obče pravilo vendar velja, da je dokazni sod lažen, ako so mu dokazni razlogi lažni. Zoper to se pregrešimo, ako so razlogi lažni. Tako povzročen pogrešek zove se *fallacia falsi medii*, krivost dokaznih razlogov.

b) Dokazni razlogi morajo izvestni biti. Izvestni pa so dokazni razlogi, ako so ali očiti, ali kot istiniti uže znani. Zoper to se pregreši, ako so razlogi neizvestni, in tako povzročen pogrešek imenuje se *fallacia incerti medii ali petitio principii*.

c) Dokazni razlogi morajo dokaznemu sodu primerjeni biti, to je, oni morajo vsebino in obseg dokaznemu sodu popolnoma dokazati. Zoper to se pregreši, ako dokazni razlogi dokažejo premalo, to je samo en del dokaznega sode, ali pa preveč, ko se iz njih razve dokaznega sode izvajajo še drugi stavki, katerim laž lahko dokažemo. *Qui nimium probat, nihil probat*.

3. Dokazna oblika vsakega dokaza mora se slednjič priličiti enemu od pravičnih logičnih sklepov. Zoper to grešimo, ako dokaz odenemo v obliko, ki ni na nobenej obliki sklepov osnovana, in ako dokazne razloge združujemo prostovoljno, če tudi niso medseben in z dokaznim sodom v logičnej zvezi, kar tedaj vzrokuje v dokazu vzrok.

Opazka. Ako ima dokaz obliko prepira in opovržbe, tedaj moramo pomniti ta-le pravila;

1. Pri prepiru in opovržbi ne smemo se odstraniti od svrhe prepira in opovržbe.

2. Predmet prepira in opovržbe mora prikladen biti. Očiti in izvestni sodi, kakor tudi posebni dogodki in skušnje in v obče vse, kar naše spoznanje prekoračuje, naj ne bo predmet prepira. Predmet prepira naj bo dalje takov, da je prepira vreden. Malovredni predmeti tedaj naj ne bodo predmet prepira.

3. Prepirna točka mora se popolnoma določiti in od nje se v prepiru odstraniti ne smemo.

4. Dobro si moramo predočiti načela, na katerih se prepir temeljuje, ker ta načela morajo se najprej opovrči. Kdor načel ne priznanja s takim se ni mogoče prepirati (*contra principia negantem non disputari potest*.)

5. Trditev nasprotnika mora se pobiti ali tudi opovrči.

§ 102. Pogrešni dokaz.

Ako se zoper katero od omenjenih pravil pregrešimo, postane dokaz pogrešen in sicer paralogizem, zloben (opak) dokaz, ako smo grešili brez nameua; sofizem, varav dokaz, ako smo grešili navlašč, želeč komu dokazati, da je lažni dokazni sod istinit, istiniti pa lažen. Pogrešne dokaze delimo po Aristotelu na dvoje, in sicer prvič na logično pogrešne, ti so taki, v katerih se pogrešuje zoper logična pravila, in drugič na jezikoslovno pogrešne, v katerih pogreški izvirajo iz jezikoslovnih izrazov.

I. Logično pogrešni dokazi.

(Fallacia extra dictionem).

A. Glede dokazbenega soda.

1. Heterozetesis, ako se z dokazom oddalimo ali od vsebine ali od obsega dokaznega soda. Z obsegom oddalimo se, ako premnogo ali premalo dokažemo.

Primeri: Ako bi izvrstnost realne gimnazije tako dokazovali, da bi samo omenili, da realne gimnazije obstojijo uže več let razve Avstrije tudi v drugih državah in da na njih število učencev bolje raste nego na gimnazijah, tedaj bi se oddalili od dokaznega soda.

Premnogo dokažemo, ako trdimo: Česar nisi izgubil. to imaš; rogov nisi izgubil, tedaj imaš rogove; ker trdimo, da ima tudi to, česar nikoli ni imel. (Zimmermann stran 132.)

Premnogo dokažemo, ako trdimo: Česar človek nema sam od sebe; tega si tudi sam vzeti ne sme, tedaj si nohtov, lasi itd. tudi sam vzeti ne sme. (Drbal stran 162.)

Premalo dokažemo, ako trdimo: Učenec uči se dobro, ker v šolo hodi, ali učenec je kreposten, ker ne vemo od njega nič zločestega.

B. Glede dokaznih razlogov.

1. *Fallacia falsi mediū*, ako so dokazni razlogi lažni in lažni so:

a) Ako izhajajo iz lažne trditve.

b) Ako se posameznost vzame za občnost (*fallacia fictae universalitatis*). Navodom s prostim naštevanjem sklepa se tudi iz posameznostij na občnost, zato tudi njega k tej vrsti prištevamo. N. pr.: Jugoslovani niso bili nikoli zložni, tedaj tudi nikoli ne bodo zložni. Turki niso bili nikoli tako svobodoumni kakor drugi narodi v Evropi, tedaj tudi nikoli ne bodo.

c) Ako oni z dokaznim sodom niso v nikakej zvezi, ali pojmi, ki samo previdno zvez med sklepom in dokaznim sodom posredujejo. Najznaменitejši teh razlogov je: *Sofisma secundum non causam ut causam* ali na čelo: post hoc, ergo propter hoc, to je nepravičen sklep iz skušnje. N. pr.: Ako na veliki petek dežuje, tedaj bo leto sušno. Ker se utrinki prikazujejo, zato bode boj.

d) Ako slednjič izvirajo iz razne razločilnosti, kar se dogaja, ako razločilnost gornjega reka ni popolna.

2. *Fallacia incerti mediū ali petitio principii*, ako so dokazni razlogi istiniti ali neizvestni. Neizvestni so pa dokazni razlogi v tako zvanih dokazih v krogu orbis vel circulus in demonstrando, in ti so:

a) Ako se dokazni sod sam s seboj neposrednje ali očitno ali skrito dokazuje (*idem per idem*). N. pr.: Ker je učenjak, zato piše znanstvene knjige, in ker piše znanstvene knjige, zato je učenjak. Ker je učitelj, zato je učen in ker je učen je učitelj.

b) Tako zvani *ὁπότερον πρότερον*. To je tista vrst dokaza v krogu, ki omenja za dokazne razloge posledek dokaznih razlogov, ali ako se enojnost dokazuje s sestavljenostjo in se tako zoper pravi red pogreši, ali ako se dokazni sod dokazuje z razlogi, ki bi se leže dokazati z dokaznim sodom. Ako se veljavnost

moralnih zakonov z bivanjem Boga dokazuje; ali ako se iz pripisa ali prištevanja (Imputabilität) človeških del svoboda dokazuje.

c) Posrednji dokaz v krogu postane, ako se istina dokaznih razlogov s pomočjo srednjih pojmov izvaja iz dokaznega sode. N. pr.: Istina dokaznega sode *A* izvede se iz *B*, *B* iz *C*, *C* iz *D*, *D* iz *E*, in *E* zopet iz *A*.

C. Glede dokazne oblike.

1. Ako dokaz nema oblike pravilnih sklepov, to je, ako se dokazuje brez ozira na logično obliko, ali ako se v dokazu pravilni sklepi krivo rabijo, kakor n. pr. sklep iz posledka na razlog (*sofisma consequentis*).

2. Ako med dokaznimi razlogi in dokaznim sodom ni logične zveze, vzročil se je skok v dokazu (*saltus in probando*). To se dogaja navadno, ako se sklep izvaja brez potrebnih dokaznih razlogov. N. pr.: Ta kazen je pravična, tedaj se bo učenec poboljšal.

3. Pogrešni dokazi radi quaternio terminorum. Najnavadnejši so:

a) *Sofisem ex accidente* (παρά τὸ συμβεβηκός), zmemba znaka s svojim pojmom, in tako osniva se sklep samo na enem znaku. N. pr.: Duša je neumrljiva; duša je del človeka, tedaj je človek neumrljiv. Vse, kar človeka omami, je strup; vino človeka omami; tedaj je vino strup.

b) *Sofisem a dicto secundum quid ad dictum simpliciter*. Ako rabimo isti pojem sedaj v občem, sedaj pa v posebnem zmislu. N. pr.: Kdor istino govori, ni lažnjivec; ako lažnjivec prizna, da je lažnjivec, tedaj istino govori; tedaj lažnjivec ni lažnjivec. Kdor nekaj ima, je posestnik; kdor je posestnik, ima vse; tedaj kdor ima nekaj, ima vse.

4. *Sofisma secundum plures interrogationes ut unam*, to je združenje več prašanj v eno, na katero se samo z enim odgovorom odgovoriti ne more. N. pr.: Cigan prašan, ali je cigan, more odgovoriti: sem in nisem, ker po plemenu sem cigan, ali ker ljudij ne varam, za to nisem cigan. (Dalje sledi.)

Listek.

Predpustni običaji v ptujski okolici.

„Oj ti pust, ti čas presneti,
Da bi mi ne prišel v drugo!“
(Preširen.)

Kurent, staroslovanski bog norčij in dobre volje svojega pomena pri sedajnih Slovencih ni popolnoma izgubil. On ima še vedno svoje stare pravice in treba ga je dostojno obhajati. „Velika pratika“ prinese nam tega čudnega svetnika v tako čudni podobi namalanega. da človek v istini ne vè je li resnica ali ne, kar pravi g. Trdina v „Verskih bajkah na Dolenjskem“, da sedi Kurent v malih nebesih za durmi na otepu slame, — pardon na svojem plašču. zraven krače mesa in bokala dobrega vina.

Med ljudstvom je še veliko navad in običajev, katere prehajajo od roda do roda, ter se ne izgube, čeprav jih je zob časa uže precej pohabil in oglodal.

Med take prištevamo tudi predpustne običaje. Kako stari so ti, s tem se z našimi mitologi ne bomo pričali; radi jim pustimo njihove trditve, saj za par let sem ali tje, ni vredno, da bi si človek glavo belil. Najbolje nam je v tem naš Boris Miran zagodel:

„Pustimo že tiste starinske smeti,
Nič prida v njih ne najdemo zá-se;
Recimo: Slovenije bilo ni,
Slovenija bodi! — Na večne čase!“

Toda k pustu!

Uže štirinajst dnij pred pustom najde se v vasi kaki fant, ki si priveže na dolgo palico kos vrvi, na katero splete nekaj niti svile. S tem bičem vsako večer z veliko silo zamahuje in pok, ki pri tem nastane, razlega se daleč okoli čez domačo vas. To je tako imenovano „pokanje fašenka“. Pustni pondeljek imenuje se „mali“, torek pa „veliki fašenk“. V pondeljek je navadno od pusta še malo videti, ker vse se za torek pripravlja.

V torek na vse zgodaj se uže razlega pokanje fašenka. Vendar ostane do okoli desete ure vse mirno. Sedaj se uže semtertje prikazuje kaki „vandravec“ z krošnjo na strani. Ta gre od hiše do hiše, ter prosi za dar. Človek komaj razloči, da je to domačin, ki se je le preoblekel v tujega popotnika.

Ne dolgo za tem pribeže in prikriče od enega konca vasi „orači“. Ti so lepo oblečeni fanti do 18 let. Na hrbtu imajo navskriž privezane svilnate robce, klobuk je pa ves preprežen s svilnatimi trakovi, kateri daleč od njega brne. Kakih 5 do 8 fantov vleče majhen plug. Te spremlja eden, ki je preoblečen v grdo staro babo s košem ali canjico, v katero darove pobira. Čez ramo ima ta poberač majhne grablje. Za obrambo oračev spremlja celo četo po eden „kurent“.

Ti orači vlečejo plug v dvor vsake hiše, beže tam z njim večkrat v okrog, pri tem kako pesen kričeč; kurent pa „pluži“ to je, on drži plug za ročaja in orje po dvorišču okrogle brazde. V te brazde vseje „poberač“ „repno seme“ — navadno pesek — pograblja z grabljami, ter pravi: „Sejemo vam repno seme, iz katerega vam bo prav debela repa izrastla! Da se pa to zgodi ne smete na noben način pozabiti za debelo repo plesati in nam veliko daru dati!“

Cvet vse pustne zabave, vsaj za otroke je „kurent“. Pust brez kurenta, to bi bilo huje, kot juha brez soli. Kurent je preoblečen fant, ki ima kožuh iz ovčjih kož naopak oblečen, tako, da je kosmati del zunaj. Na glavi ima „kurentovo kapo“. Ta je zadaj kosmata, spredej na licu pa je iz starega usnja, katero je navadno belo pobarvano. Na usnju so izrezane oči in usta; nos pa je prišit. Tudi v ustih je prišit kosček rudečega sukna, tako imenovani „jezik“. Na glavi ima kapa velike roge po kroju ogerskih volov iz usnja ali klobučine; na koncih rogov pa še po eno gosje peró. Tako kapo dé si „kurent“ na glavo. Uže v tem je videti, kot bi ravnokar iz pekla pobegnil. Da se uže od daleč sliši, ima na hrbtu privezan kravji zvonec in da ni brez brambe, ima v rokah močen drog, na čega koncu je pribita cela ježeva koža. Tako korači mastito in mogočno po vasi, ko bi se bil z samim luciferjem pobratil. Otroci se ga seveda boje, ježevce še bolj kot njega, pa vendar beže vsi za njim. Ako se pa za katerim zaleti, je pa krik in beg, da je joj.

Popoldne prijašejo navadno „maškori“. To so v lepo žensko obleko oblečeni fanti, ki so si praznje oblačilo od deklet izposodili. Jašejo pa iz ene vasi v drugo, ter gredo potem kam plesat. Večkrat se tam napijejo in stepejo, tako da pridejo z raztrgano in umazano obleko domov.

Ne dolgo za tem prikolovrati „gambela“. To predstavljata dva moža eden za drugim, ki nosita čez ramo nekako streho, čez katero je pokrita rjuha. Prednji ima v rokah z platnom obšit drog, na katerem je napravljena lesena glava. Z motozom dá se spodnja čelust semtertje vlačiti. Na hrbtu te

„človeške živali“ je narejen iz cap majhen fant, kateri jaše. „Gombela“ gre od hiše do hiše in pleše. Goni jo smešno oblečen človek, drugi pa darove pobira.

Ako se v istem pustu ni nobena deklina iz vasi ženila, privlečejo včasih še fantje velik ploh po vasi. Oblečeni so v žensko oblačilo, ter se neusmiljeno jokajo. Drugokrat jim pa deklice povrnejo, ter se v moškem oblačilu pred in za plohom jočejo, ako se nobeden fant ni oženil.

S tem bil bi oficijelni pust prav za prav končan, pa ker se začne pepelnica še le stoprv o polnoči, ko začnejo zvoniti, tudi mi ne gremo spat, temveč rogovilimo naprej.

Zvečer je pri vsaki hiši domači praznik. Nakuha, napeče in napraži se vsega, kar hiša premore. Vsak gospodar povabi svoje ljudi, znance in gostače, kateri si doma kaj posebnega privoščiti ne morejo. Posebno v hišah, kjer je kaj hčera v istem pustu na možitev čakalo, pa na drenu obsedelo, napravi se cela gostija, češ, to smo za gostijo pripravili in na jezo vsemu moškemu spolu mora se danes pojesti in popiti.

Med jedjo pridejo še različni nepovabljeni gosti. Semtertje pritepe se kaki prodajalec s staro kramo, katero razpoloži po klopeh. Ta prodaja tiče mleko, uni žabje perje. Vsaki hvali svojo robo. Ta še ni dobro duri za pet-uni zaprl, ko se izbine duri zopet mahoma odpro in v hišo se pripodi cela gruča vaških otrok. Pa ko bi mignil, izginejo vsi. Eni posmuknejo pod posteljo, drugi pod klopi, tretji pod mizo in zopet drugi se splazijo na peč. — Sedaj vè vsakdo, da pride „Rusa“.

„Rusa“ je človek, kateri ima čez glavo vrženo rjuho, v rokah pa palico z glavo, kakor pri „Gambeli“. Razloček med obema je to, da je v „Rusi“ le eden človek, v „Gambeli“ pa dva. „Rusa“ pa ne gre takoj v hišo.

Najprej pride gonjač sam, ter praša gospodarja, bi le hotel neko „stvar“ kupiti, katero je v šumi dobil. Gospodar preudarja z važnim obrazom, da znabiti, ako ne bo predraga, samo videti jo mora prej. Zdaj gonjač stvar pokliče v hišo, a večkrat jo mora prej prositi preden vstopi. Sedaj se prične anatomska preiskava. Gonjač odpre ji usta, kaže gospodarju, da ima stvar dobre zobe, ter da zomore zategadelj prav dobro „ručati“. Ker se pa gospodarju še vedno ne zdi vredna, pokaže mu gonjač, kako urna je ta stvar. Reče ji: „Rusa išči eucke!“

Na ta klic skače stvar po hiši okrog, spenja se pod postelje, klopi in mize po poskritih otrocih, ter jih z žrebijenatimi zobmi in jezevo kožo na gobcu prav krepko obdeluje, da je stok in krik. Pa ravno to se gospodarju ne dopada, češ, da je baje prehuda in bi mu vso njegovo dečo poklala. Zraven je še cena previsoka in s kupčijo ni nič. Gonjač, kakor tudi mož v „Rusi“ dobita glažek vina in tako se gre „stvar“ k prihodnjemu hramu prodajat kjer se ista komedija ponavlja.

V hiši se pa še pojedla in popiva, dokler ne naznani zvon v zvoniku, da je pusta konec in se začno resni postni dnevi.

Pust z vsemi norčijami in veseljem izdihne o polnoči z polnim želodcem, pa prazno mošnjo svojo grešno dušo.

Ker telesno in duševno mačkinje mijavkanje tistih, ki so se oženili in onih ki bi se radi, pa se niso, spada uže v postni čas, bo se isto gotovo popisalo enkrat taj po 40 mučenikih, ako jih ta dan ne bo več, kadar poljanci na ptujskem mostu „babo žagajo“.

Za slovo vas še vse lepo prosim, da si ohranite dober želodec, katerega človek vedno dobro, v predpustu pa zlasti potrebuje. Saj pravi naš Stritar:

„Kdor hoče na svetu dolgo živeti,

Ta mora dober želodec imeti;

Dober želodec, pa slabo srce,

Oboje dobro, to skupaj ne gre.“

Ergo, volite! Da ste mi zdravi!

J. St.

Dopisi.

Kranjsko začetkom februarja. — Vsi slovenski listi so pohvalno omenjali Vaš „Koledar“, ki je najličnejši pa tudi najbolj popoln izmed vseh, kar jih je kedaj še v roke dobilo učiteljstvo slovensko.¹⁾

Nemški „šulverein“ otvoril je začetkom t. l. otročji vrt v znanem cimberskem Tržiču (Neumarktl).

Prav vzradostilo nas je, ko smo v slednji številki Vašega lista čitali, da nas slovenske učitelje misli „Popotnik“ seznaniti z vrliimi sobraty v Českej. Ta naméra je pač vredna, da v nje oživotvorenje pripomore vesoljno učiteljstvo naše, — kajti le pri slovanskih naših sotrudnikih pričakovati nam je zdatne pomoči ter odkritosrčnega sočuvstvovanja! Brúno.

Iz Prage. (Spomenik Jan. Amosu Komenskemu. — Slovanska vzajemnost na šolskem polju.) Društvo učiteljev „Jan Amos Komenski“ v Ogrskem Brodu na Moravskem, naumilo je postaviti l. 1892 svojemu velikemu pedagogu J. A. Komenskemu povodom tristoletnice njegovega rojstva dostojen spomenik. Ta misel se mora v obče z veseljem pozdravljati tem bolje, ker so se mnogim, katerih zasluge se ne morejo meriti s tem, kar je za človečanstvo storil Komenski uže zdavnaj stavili spomeniki, samo ta veliki reformator na šolskem polju, kateri je preko 60 let služil vsem onodôbnim národom, še v svojem rojstnem mestu dosedaj nima primernege spomenika. Imenovano društvo obrača se toraj s pozivom do vseh častiteljev Komenskega, da bi z nabiranjem doneskov pripomogli uresničiti to lepo in plemenito misel, katero naj Bog blagoslovi!

Od časa spominapolnega shoda učiteljev na Velegradu l. 1885, na katerem je g. Josip Sokol z vnetimi besedami razkazoval veliki pomen vzajemnega seznanja s šolstvom pobratimskih národov slovanskih in z njihovimi odličnimi pedagogi, zbudila se je v nas živa želja po bližnjem dotiki z njimi na šolskem polju. Danes uže nihče ne dvomi o tem, da se ta misel še s časoma gotovo izvede. V naši kraljevej Pragi obstoji uže tretje leto „Mašekova šola slovanskih jezikov“. To šola je ustanovila tukajšna „Pedagogična jednota“ v čast in spomin Jana L. Mašeka, bivšega šolskega ravnatelja v Smihovem in vnetega gojitelja slovanske vzajemnosti. V tej šoli se prednaša vsaki torek in vstop v njo je vsakemu odprt.

Minula leta in še sedaj poučuje tam odlični znalec slovanskih jezikov, g. Jan Lego. Doslej se je prednašal jezik slovenski, a sedaj se je začelo z učenjem hrvaškega jezika. Med udeležniki nahaja se posebno mnogo učiteljic. Da bi se na ta način zamoglo širiti znanje slovanskih jezikov po vsej Českej, sklenil je odbor „Besede učiteljske“, da začne k svojemu organu („Beseda učiteljská“) pridodajati letos posebni dodatek, katerega smoter bo razširjevanje znanja slovanskih jezikov.²⁾ Uredništvo tega dodatka sprejel je radostnim srcem g. Lego. Po tej prilogi bodo toraj imeli čitatelji „Besede učiteljske“ priložnost naučiti se jezika slovenskega, in to tolikanj lažje, ker v teku letošnjega leta sestavi g. urednik tudi ročni slovar tega jezika, katerega bode po takem načinu učil. Kakor hitro pa bodo dospeli čitatelji v nauku tako daleč, da bodo zamogli razumeti uže originalna dela, pa jih začne tudi „Beseda“ uvrščevati v svojih predalih. Sočasno se bo tam podajal tudi pregled pedagogične literature in izdavanj za mladino v dotičnem jeziku. Na takošen način seznanimo se s šolstvom pobratimcev in njih pedagogi.

Ako bi temu podobno storili tudi časopisi drugih národov slovanskih, imeli bi v kratkem pregled cele pedagogične literature slovanske, in poznali bi

¹⁾ Ima tudi še nekatere nedostatke, kojih nočemo tajiti, katere pa upamo pri prihodnji izdaji z blagovojno pripomočjo gg. tovarišev popolnoma odpraviti. Ured.

²⁾ Primerjaj dopis iz Prage v št. 2. l. „Pop.“ Ured.

slovansko šolo v vsej njeni opravi. Gotovo je uže čas, da se zlasti glede šolstva emancipujemo od posredovalnega vpljiva pedagogične literature nemške. Karkoli bi se objavilo novega na tem polju katerega národa, ne bilo bi tuje tudi njegovim pobratimcem; karkoli bi izgotovil pisatelj jednega národa v prospeh mladine jedne narodnosti, služilo bi v prid in v oveseljenje pobratimske mladine. Ali si mar ne želimo namesto prevodov iz nemščine imeti po duhu sorodne prevóde iz drugih jezikov slovanskih?

Da bi se tudi mladina seznanjala z jeziki slovanskimi, dal je k temu hvalevredni začetek g. Jos. Sokol, urednik „Jarega veka“, najboljšega našega časopisa za mladino. Uvrstil je namreč v tem časopisu stalni predel pod nadpisom: „Slovanska čitanka“, po kateri se seznanja mladina z jeziki slovanskimi. Doslej seznanila se je takim načinom z jezikom poljskim in ruskim. — Da bi ti naporí vzajemnega poznavanja na polju šolstva nikdar ne prejenjali. Slavoljub.

Novice in razne stvari.

[Presvitli cesar] podaril je krajnemu predstojništvu v Šmihelu pri Žužemberku za zgradbo šole 150 gld.

[C. kr. štaj. dež. šolski svet] je v svoji seji dne 27. januarja 1887 rešil uloge zadevajoče poduk v drugem dež. jeziku na ljudskih šolah celjskega in laškega šolskega okraja, je javil provizorični 3. razred dekliške šole v Brežicah definitivnim in je privolil, da se ljudska šola v Jarenini razširi v četirirazrednico.

[Vseučilišče v Moskvi] imelo je v preteklem letu 3541 dijakov, od katerih jih je bilo na medicinski fakulteti 1237, na juridični pa 1045. Za štípendije izdalo se je 118.916 rubljev. Tudi preteklo leto poklonili so rodoljubni Rusi ogromne vsote za dijaške štípendije, vkupe namreč 153.150 rubljev. Pač redka darežljivost!

[Kraljica-učiteljica.] Rumunska kraljica — kot pisateljica znana pod imenom Carmen Sylva — uči od novega leta na državnej dekliškej šoli v Bukareštu svetovno literaturo.

[O potrebi višje ženske izobražbe] piše slavna česka pisateljica, Božena Nemčeva, tako-le: „Nevednost ženske je Nemesis, katera možá vedno preganja, mu izpodmika tla pod nogami in ko se hoče dvigniti nakvišku, obeša mu svinčene oteži na krila; ki razdira njegove stavbe in je spreminja v pepel. Nevednost ženske je bič, katerega si je mož za-se spletel! Dokler se ženska ne zavé svojega visokega namena, kojega ji je Bog odmenil, ko je blagor vse bodočnosti v njene roke položil, tako dolgo mož le na pesku zidari. Žena ima biti moževa sodelovalka, ako se ima stavba posrečiti. Žena mora biti povišana na razsodni stol poleg moža, ne da sodi, ne da kaznuje, marveč, da kakor angelj mirú posreduje med njim in svetom. V roko ženske dal je Bog palmo vere in bakljo ljubezni, naj je nosi pred možem, kadar on pojde v duševni boj.“

[Žganjica!] V mesecu decembru umrl je v Mor. Ostravi nagloma desetletni deček, ki je bil kratko pred tem še popolnem zdrav. Preiskovanje je pokazalo, da je fante predprejšni večer in drugi dan pred smrtjo v družbi svoje matere (!) krepko popival žganjico. Tisti dan pred smrtjo pa je naglo brez zavesti padel na tla in ni se več zavedel, ter družega dne umrl. Ko je neki delavec videl, kako nezmerno je fante poprej pil žganjico, opozoril je mater, naj bi mu tega ne dopuščala, pa brezvestna mati je rekla: „Naj se otroci uže v

mladosti naučé piti žganjico.“ Truplo fantovo bilo je razteleseno in vidilo se je, da je otrok umrl za nezmernim uživanjem žganja. Proti brezvestnej materi se je naperila preiskava.

[En milijon goldinarjev] iznaša uže svota, katero so nabrali Čehi za šolske namene proti nemškemu šulvereinu v osnovanje českých škol v pokrajinah, kjer jim preti germanizacija. Od tega zneska se je izdalo za šole, vzdrževane po „Ústřední Matice školské“ 700.000 gld, ostalo pa je obrestonosno spravljeno v hranilnicah in posojeno na hipoteke. Na en sam dan, t. j. 28. sept. minulega leta, na god sv. Václava, deželnega patrona, znašali so darovi v ta namen, ali tako imenovani „dar svetovavclavski“, 40 000 gld. Takošna počrtvovalnost je v resnici začudenja vredna!

[Kaj manjka našemu veku?] Manjkajo mu oči, katere pogledujejo milosrdno na človeško bedo; manjkajo mu srea, katera v Boga zaupajo; manjkajo mu roke, katere se ne splašijo nobenih žrtev; manjka mu disciplina, združena z ljubeznijo in zvestobo. Ko bi mi vse to imeli: mladina, odrasli, sploh vsi narodi v Evropi, bi se naša pravnost od dne do dne več ne pohujševala!

„Časop. učiteljic.“

[Število evropskih časopisov.] Po poročilu glavnega poštnega urada pošilja se po pošti v Evropi 5216 različnih časopisov, od katerih je 2838 nemških, 619 francoskih, 449 angleških, 281 českých, 156 italijanskih, 194 madjarskih, 180 poljskih, 57 ruskih, 36 grških in 36 hrvatskih, 33 rumunskih, 30 slovenskih, 28 holandskih, 26 rusinskih, 21 danskih, 17 španskih, 8 turških in 8 slovaških, a 5 latinskih.

[Število židovskega prebivalstva.] Poročila židovska od l. 1886. javljajo število židov na 6.300.000 duš. Od teh jih živi v Evropi 5.400.000, v Aziji 300.000, v Afriki 350.000 in v Ameriki 250.000 duš. Evropski židje so v posameznih državah tako raztrošeni: v Rusiji 2.552.000 (tedaj polovica vseh evropskih židov), od katerih biva 768.000 v ruskeji Poljski. V Avstro-Ogrskeji 1.644.000 duš (od katerih pride na Galicijo 688.000); v Nemčiji 562.000, v Rumuniji 263.000, v evrop. Turčiji 105 000, v Nizozemskeji 82.000, v Franciji 63.000, v Italiji 40.000 duš. Iz tega je razvidno, da nas Evropejce, in to na prvem mestu Slovane, imaja Židje jako radi!

— 306 —

Spremembe pri učiteljstvu.

Gospod Val. Weber, učitelj v Zabukovjem postal je nadučitelj ravno tam. — Gospod Andrej Sket, učitelj v Jurkloštru imenovan je nadučiteljem v Podsredi, gospod Mart. Lah pa učiteljem v št. Ropertu (Laško). — Gospod Jos. Košenina, podučitelj v Polčanah dobil je učiteljsko službo v Libojih. — Gospod Ferdinand Dominig postal je def. podučitelj v Celju, gospodična Ivana Sorič pa def. podučiteljica v Teharjih.

NATEČAJI.

Štv. 66.

Podučiteljsko mesto.

Na dvorazredni ljudski šoli v št. Petru pod sv. gorami se mesto podučitelja z dohodki po IV. plač. razredu takoj stalno ali tudi začasno umešča.

Prosilci ali prositeljice za to mesto naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolsk. sveta do 1. dne meseca marca 1887 pri krajnem šolsk. svetu v št. Petru pod sv. gorami (St. Peter bei Königsberg).

Okr. šolski svet Kozje, dne 1. februarja 1886.

Predsednik

Rupnik s. r.

Štv. 69.

Učiteljsko mesto.

Na enorazredni ljudski šoli v **Orešju** se dosedaj začasno oskrbljeno učiteljsko mesto z dohodki IV. plačilne vrste in prostim stanovanjem stalno umešča.

Prosilci za to mesto naj vložijo svoje redno obložene prošnje z dokazom, da so vsposobljeni, subsidarično učiti tudi katoliški veronauk, potom predpostavljenega okrajnega šolsk. sveta do **10. marca 1887** pri krajnem šol. svetu na **Bizeljskem** pri Brežicah.

Okr. šolski svet Brežice, dne 8. februarja 1887.

Predsednik:

Rupnik s. r.

Štv. 103.

Učiteljsko mesto.

Na enorazredni ljudski šoli v **Jurkloštru** se umešča učiteljsko mesto z dohodki III. plačilne vrste in prostim stanovanjem, oziroma s pravico na odškodovanje postavne stanarine, definitivno ev. tudi provizorično.

Prosilci za to mesto naj svoje redno obložene prošnje z dokazom, da so vsposobljeni subsidarično pončevati tudi katoliški veronauk, potom predpostavljenega okr. šol. sveta do **10. marca 1887** vložijo pri kraj. šolskem svetu v **Jurkloštru**, pošta Laški trg.

Okr. šolski svet Laško, dne 5. febr. 1887.

Predsednik:

Netolieska s. r.

Štv. 40.

Dve podučiteljski službi.

(Zopetni razpis.)

Na dvorazredni Cesarjevič-Rudolfovi ljudski šoli v **Globokem** in istotako na dvorazredni ljudski šoli v **Zdolah** se po eno podučiteljsko mesto z dohodki po IV. plač. vrsti — prvo tudi s prostim stanovanjem — takoj stalno ali tudi začasno umešča.

Prosilci in prositeljice za katero teh mest naj vložijo svoje redno obložene prošnje potom predpostavljenega okr. šolsk. sveta do **28. dne meseca februarja 1887** pri kraj. šol. svetu v **Globokem**, pošta Brežice, oziroma v **Zdolah**, pošta Videm ob Savi.

Okr. šolski svet Brežica, dne 28. januarja 1887.

Predsednik:

Rupnik s. r.

Podučiteljsko mesto

na dvorazredni ljudski šoli v **Zrečah** z dohodki po IV. plačilnem razredu in prostim stanovanjem se takoj stalno ali tudi začasno umešča.

Prosilci naj svoje redno obložene prošnje predpisanem potom vložijo do **25. februarja 1887** pri krajnem šolskem svetu v **Zrečah**, pošta Konjice.

Okr. šolski svet Konjice, dne 23. januarja 1887.

Predsednik:

Netolieska s. r.

Štv. 91.

Podučiteljska služba

Na trirazredni ljudski šoli pri **sv. Lovrencu** v **Puščavi** se mesto podučitelja z dohodki III. plačilnega razreda in prostim stanovanjem razpisuje.

Prosilci naj pošljejo svoje prošnje v **štirih tjednih** krajnemu šolskemu svetu pri **sv. Lovrencu** (St. Lorenzen a/d K. B.)

Okr. šolski svet Maribor, dne 13. januarja 1887.

Predsednik

Hein s. r.

Štv. 19.

Podučiteljska služba.

Na trirazredni ljudski šoli v **Makolah** se mesto podučitelja z dohodki po IV. plačil. razredu in prostim stanovanjem razpisuje.

Prosilci naj pošljejo svoje prošnje v **štirih tjednih** kraj. šol. svetu v **Makolah**.

Okr. šol. svet Sl. Bistrica, dne 19. januarja 1887.

Predsednik:

Hein s. r.

Štv. 42.

Podučiteljski službi.

Na trirazredni ljudski šoli v **Polčanah**, ter na dvorazredni ljudski šoli v **Studenicah** se podučiteljski službi z dohodki IV. plačil. razreda in prostim stanovanjem razpisujeta.

Prosilci naj pošljejo svoje prošnje do **konca meseca februarja** t. l. dotičnemu kraj. šolsk. svetu.

Okr. šol. svet Sl. Bistrica, dne 30. januarja 1887.

Predsednik:

Hein s. r.